

גאוגרפיה – אדם וסביבה

סמל שאלון: 57282

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

הפיתוח והתכנון המרחבי

נושא 1: מדידת רמת פיתוח של מדינות	
א. מדדים לבחינת רמת הפיתוח של מדינות	
√	1. סוגי מדדים
√	2. השימושים במדדי רמת הפיתוח ומגבלותיהם
√	3. תהליכי שינוי במבנה המגזרים במשק
ב. ההשלכות של תהליכי הפיתוח על תחומים שונים במדינה	
√	1. פיתוח מואץ
√	2. פיתוח אי-שוויוני
X	3. האתיקה של הפיתוח
נושא 2: גורמים לשונות בתהליכי הפיתוח	
א. גורמים כלכליים-היסטוריים לתהליכי פיתוח	
√	1. הקולוניאליזם – השפעתו על אופי הפיתוח ועל היקפו במושבות (המדינות המתפתחות כיום)
X	1. הקולוניאליזם – השלכות הקולוניאליזם על מבנה המשק במדינות המפותחות
√	2. הסחר העולמי
ב. תהליך הגלובליזציה – מחולל תהליכי פיתוח מרחביים	
√	– מאפייני תהליך הגלובליזציה ותפקידם של תאגידים רב-לאומיים
√	1. הגלובליזציה במדינות המתפתחות
X	2. השפעת תהליך הגלובליזציה על המדינות המפותחות
√	3. דילמות ערכיות בתהליך הגלובליזציה
נושא 3: העיר במרחב העולמי – תהליכי התפתחות, תכנון ופיתוח	
א. ערים בעולם – תהליכי עיור, גורמי מיקום ומאפייני הפיתוח העירוני	
√	1. שלבים בתהליך העיר
√	2. גורמי מיקום של ערים
X	3. המעבר מעיר של ימי הביניים לעיר התעשייתית והפוסט-תעשייתית
X	4. מאפייני הפיתוח העירוני במדינות מפותחות
√	5. מאפייני הפיתוח העירוני במדינות מתפתחות
√	ב. חתך מחירי קרקע בעיר והשפעתו על מבנה המרחב העירוני

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
 הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

ג. רכיבי המרחב העירוני	
√	1. שימושי הקרקע בעיר
√	2. מרכז העיר – מאפיינים
X	3. המרחב המסחרי – מאפיינים ותהליכי שינוי
X	4. תמורות במרחב התעשייתי
√	5. תמורות במרחב המגורים
√	6. פיתוח מול שימור במרחב העירוני
X	ד. המעבר מעיר למטרופולין
ה. רכיבי המרחב החברתי בעיר	
X	1. היבדלות מרחבית
X	2. צדק מרחבי-סביבתי
ו. אזור המגע בין הכפר לבין העיר – השובל העירוני-כפרי	
1. מאפייני אזור המגע בין העיר לבין הכפר	
X	– מאפייני השובל העירוני-כפרי בעולם המתפתח
X	– מאפייני השובל העירוני-כפרי בעולם המפותח
X	2. חשיבות השמירה על השובל העירוני-כפרי הירוק
ז. עיר עולם – מוקד גלובלי לפעילות כלכלית	
X	1. ערי עולם – מאפיינים
X	2. ערי עולם – הגורמים לצמיחה והשלכותיה
נושא 4: המרחב הכפרי בעולם המפותח והמתפתח – מאפיינים, מהפכות ותמורות	
א. המרחב הכפרי	
√	1. היישוב הכפרי
√	2. מדרג היישובים במרחב הכפרי
ב. המהפכות החקלאיות	
X	1. המהפכה החקלאית הראשונה
X	2. המהפכה החקלאית השנייה
√	3. המהפכה החקלאית השלישית
X	4. "המהפכה הירוקה" בעולם המתפתח
ג. החקלאות בעולם המתפתח	
√	1. איכרות
√	2. טיפוסים החקלאות הזעירה
√	3. חקלאות מסחרית

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√. הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

ד. החקלאות בעולם המפותח	
X	1. חקלאות מסחרית מתמחה
X	2. בעיות החקלאות המסחרית
√	ה. תמורות במרחב הכפרי בעולם המפותח
ו. חקלאות וסביבה	
√	1. פגיעה בסביבה – קרקע ומקורות מים
√	2. חקלאות בת-קיימה – השפעת החקלאות הימית על הסביבה הימית
נושא 5: זרזי פיתוח – משאבים, תחבורה ותקשורת	
א. משאבים המהווים תשתית לפיתוח	
X	1. משאבי טבע – מקורות אנרגייה ומחצבים
√	2. משאבי סביבה ונוף
X	3. משאבי מים כבסיס לפיתוח חקלאי
√	4. משאבי ים
√	5. משאבי אוויר
ב. תשתיות תחבורה ותקשורת – זרזי פיתוח	
√	1. רשת תחבורה – מאפייניה ומרכיביה
√	2. אמצעי תקשורת המגשרים על מרחקים
נושא 6: תכנון ופיתוח במרחב העולמי – תהליכים, יתרונות והשלכות סביבתיות	
א. גורמים ותהליכים בתכנון ופיתוח	
X	1. גורמים לצורך בפיתוח ובתכנון
X	2. תהליכים והיבטים בתכנון ובפיתוח
X	ב. תרומת הפיתוח לאדם ולחברה
ג. השלכות הפיתוח על הסביבה	
√	1. נזקים סביבתיים עקב תהליכי פיתוח
√	2. דרכים למזעור הנזקים לסביבה
√	3. דרכים למזעור הנזקים לסביבה – הפקת אנרגייה ממקורות לא מתכלים
√	ד. פיתוח בר-קיימה
ה. תכנון ופיתוח מיזמים בישראל	
X	1. חקר מקרה של מיזם קיים
X	2. הדמיית תכנון מיזם בישראל

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב'√'.
 הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב'X'.

כדור הארץ והסביבה

נושא 1: אסונות טבע והתמודדות האדם עימם	
א. רעידות אדמה והתפרצויות געשיות	
√	1. מבנה כדור הארץ
√	2. טקטוניקת הלוחות ורעידות אדמה
X	3. תהליכי קימוט ושבירה
X	4. מבנים גאולוגיים
X	5. התפרצויות געשיות
√	6. התמודדות האדם עם תופעות רעש
ב. הצפות וצונמי	
X	1. ההידרוספירה: אוקיינוסים וימים
X	2. הצונמי – גורמי היווצרותו
X	3. התמודדות האדם עם הצונמי
ג. רוחות הרס	
√	1. האטמוספירה והרכבה
√	2. הגורמים להיווצרות רוחות הרס באזורים שונים בעולם
√	3. רוחות הרס בקנה מידה מרחבי גדול – הוריקן
√	4. רוחות הרס בקנה מידה מרחבי קטן – טורנדו
√	5. התמודדות האדם עם נזקי סופות
ד. שיטפונות והצפות נהר	
√	1. הגורמים לשיטפונות ותוצאותיהם
√	2. התמודדות האדם עם שיטפונות והצפות
ה. גלישות קרקע ומפולות שלגים	
√	1. הגורמים לגלישות קרקע ולמפולות שלגים
√	2. הנזקים ותוצאותיהם
√	3. התמודדות האדם עם גלישות קרקע ומפולות שלג

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
 הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

נושא 2: תהליכים מחזוריים המעצבים את פני כדור הארץ	
א. תהליכים אטמוספריים – "סיפורו של גוש אוויר"	
√	1. רוחות עולמיות
√	2. תפרוסת המשקעים בעולם
√	3. תפרוסת הטמפרטורות בעולם
√	4. אזורי אקלים עולמיים
√	5. התמודדות האדם עם תופעות אקלימיות
ב. תהליכים גאומורפיים – "סיפורו של גרגר חול"	
√	1. סוגי סלעים והיווצרותם
√	2. תהליכי בליה – ים, רוח
X	3. היווצרות קרקעות
√	4. תהליכי הסעה והשקעה – ים, רוח
X	5. קרקע ואדם
ג. תהליכים הידרולוגיים – "סיפורה של טיפת מים"	
√	1. מצבי הצבירה של המים
X	2. מעיינות, נחלים ואגני ניקוז
X	3. האדם והמים
X	4. מחזוריות התהליכים בכדור הארץ
נושא 3: משאבי טבע ואוצרות טבע וניצולם	
א. משאבי טבע ואוצרות טבע	
√	1. מאפיינים ותפרוסת של משאבי טבע ואוצרות טבע
√	2. ניצול משאבי טבע להפקת אנרגייה
X	3. שימושים כלכליים
√	4. התמודדות האדם עם מחסור במשאבי טבע – מחסור במים, באנרגייה
נושא 4: זיהום משאבי טבע וסביבה	
א. סדרי גודל של זיהום סביבתי	
X	1. ממדי מרחב וזמן
ב. זיהום אוויר	
√	1. מקורות זיהום וסוגי מזהמים
X	2. תופעת הערפיח ותופעת אי החום העירוני
√	3. התמודדות האדם עם זיהום אוויר

הנושאים שייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-√.
 הנושאים שלא ייכללו בחומר הלימודים לבחינה מסומנים ב-X.

ג. זיהום קרקע	
X	1. מזהמי הקרקע ומקורותיהם
X	2. נזקי זיהום קרקע
X	3. דרכי התמודדות עם נזקי זיהום הקרקע ומניעתם
ד. זיהום מים	
√	1. זיהום מים – מקורותיהם וגורמיהם
√	2. נזקי הזיהום
√	3. התמודדות האדם עם זיהום מים
ה. תהליכי זיהום ממקורות טבעיים	
√	סופות אבק, המלחה
√	ו. תפקיד הקהילה הבין-לאומית במניעת זיהומים
נושא 5: שינויים סביבתיים גלובליים	
א. שינויי אקלים	
X	1. עדויות לשינויים אקלימיים בעבר
√	2. שינויים אקלימיים בהווה
√	3. תוצאות השינויים האקלימיים
ב. בצורת	
X	1. מאפייני הבצורת וגורמיה
X	2. התמודדות האדם עם הבצורת
ג. מדבור	
√	1. גורמים לתופעת המדבור
√	2. התמודדות האדם עם תופעת המדבור